

De stichting als onderneming

Door: Mr. A.H. Lamers Mei 2010

In de culturele sector en het onderwijs is de stichting als rechtspersoon bepaald geen onbekende verschijning. Vele theaters en onderwijsinstellingen, maar ook gezelschappen zijn stichtingen. Nu het ondernemerschap in de culturele sector sinds enige jaren zijn weg heeft gevonden is de belangstelling van podium kunstenaars voor deze rechtspersoon groot. Niet zelden hoort men leken beweren dat een stichting geen winst mag maken of dat een stichting niet belastingplichtig is of erger. In dit artikel zal ik proberen duidelijkheid te verschaffen met betrekking tot de vraag of de stichting een onderneming 'kan' drijven en of een stichting 'geschikt is' om een onderneming te drijven.

De stichting als juridische verschijningsvorm gaat terug naar de oude Romeinen en had destijds een trust-achtig karakter. Daarmee wordt bedoeld dat de stichting een afgescheiden vermogen vormde dat voor een bepaald doel wordt beheerd. Een afgescheiden vermogen is een vermogen dat niet aan een natuurlijke persoon of een andere rechtspersoon toebehoort en dat door één of meerdere beheerders wordt beheerd. Vele huidige stichtingen hebben nog steeds dat doel. Pas in de 19e eeuw ging men de stichting als fictieve 'persoon' voorstellen en nog later, pas in 1956, kreeg de stichting in Nederland een wettelijke regeling (Wet op de Stichtingen). In deze regeling werd de tot op dat moment in de notariële praktijk aangehouden vermogens eis afgeschaft en werd de stichting erkend als organisatievorm. In 1976 is de wettelijke regeling betreffende de stichtingen overgeheveld naar het tweede boek van het Burgerlijk Wetboek.

Omdat de stichting in ons recht is erkend als organisatievorm en omdat ze uitsluitend bij notariële akte kan worden opgericht heeft ze volledige rechtsbevoegdheid, ook wel rechtspersoonlijkheid genaamd. Dat betekent dat een stichting een fictieve persoon is die als zelfstandige drager van rechten en plichten deelneemt aan het rechtsverkeer. Een stichting kan dus op eigen naam handelen alsof ze een natuurlijke persoon is. Zo kan een stichting bijvoorbeeld overeenkomsten aangaan en dat is in de dagelijkse praktijk ook heel gebruikelijk. Een stichting die een school runt sluit regelmatig koopovereenkomsten (inventaris, panden e.d.) arbeidsovereenkomsten (personeel) en onderwijsovereenkomsten (studenten). Een bijkomstig voordeel van de hiervoor genoemde rechtspersoonlijkheid is dat een stichting haar bestuurders in geval van faillissement in beginsel niet meesleept. Let op, 'in beginsel' want als het bestuur niet kan aantonen dat ze de stichting op een verantwoordelijke wijze hebben bestuurd dan is het bestuur alsnog hoofdelijk met de stichting verbonden als het mis gaat.

Een stichting heeft een bestuur. Dat bestuur kan uit slechts één persoon bestaan (of dat verstandig is, is een andere zaak die ik hier onbesproken laat) maar doorgaans bestaat een stichtingsbestuur uit meerdere personen. Het bestuur vertegenwoordigt de stichting. Dat wil zeggen het bestuur handelt namens de stichting om de doodeenvoudige redenen dat de stichting geen mens is maar een fictieve persoon zal 'iemand' namens de stichting rechtshandelingen moeten verrichten. Ook andere personen kunnen statutair of op grond van een bestuursbesluit bevoegd zijn om de stichting te vertegenwoordigen. Zo hebben grote stichtingen doorgaans een directie. Deze directie is alsdan geen bestuurder maar het bestuur heeft hen gemachtigd om namens de stichting op te treden.

Omdat een stichting een organisatievorm is kan een stichting heel goed een onderneming drijven. Dat komt is de dagelijkse praktijk ook heel veel voor. Hoewel de stichting in beginsel is bedoeld om een ideëel doel te dienen kan dat doel goed inhouden het drijven van een onderneming om een ander doel zoals bijvoorbeeld het in standhouden van een muziektheatergezelschap, te bereiken. Stichtingen mogen ook net als iedere andere onderneming winst maken. Die winst is doorgaans immers noodzakelijk om het doel te bereiken. De winstbestemming is wel aan banden gelegd. Zo mag het doel van een stichting niet inhouden het uitkeren van de winst aan haar bestuurders of andere functionarissen. Bestuurders maar vooral andere functionarissen kunnen natuurlijk wel een arbeidsovereenkomst met de stichting sluiten en een stichting kan de diensten van derden (opdrachtnemers) die niet in dienstbetrekking zijn, inhuren. Het is zelfs mogelijk dat bestuurders zich door de stichting waarvan zij bestuurder zijn laten inhuren. Dat laatste houdt m.i. wel een risico in omdat zo iets maar al te gemakkelijk uit de hand kan lopen en de rechter uiteindelijk concludeert dat de bestuurders de stichting hebben misbruikt om hun eigen ondernemerschap te maskeren of om een dienstbetrekking te ontlopen.

Het een en ander neemt niet weg dat een stichting erg geschikt is om muziek onderwijsinstellingen of podiumgezelschappen te faciliteren. Het is daarbij naar mijn inzicht beter het bestuur in haar rol als bestuurder niet te bezoldigen. Een voorbeeld: Gezelschap X is een stichting, de bestuurders zijn A en B. "X" verzorgt optredens in wisselende bezetting en maakt dus gebruik van de diensten van meerdere en voor een deel wisselende musici. Als de Stichting over een geldige inhoudingsplichtigenverklaring beschikt kan deze namens het gezelschap één factuur sturen. Vervolgens factureren de zelfstandige musici (VAR-WUO!!) weer aan de stichting. Eén of meerdere vaste musici die mogelijk tevens bestuurder zijn (A & B) factureren ook hun diensten als musicus (ook VAR-WUO) aan de stichting, alleen zij krijgen (wellicht) iets meer.

Laat er geen misverstanden over bestaan, wie zich in Nederland als ondernemer gedraagt mag gewoon als iedere andere onderneming belasting betalen. Zowel de omzetbelasting (BTW), de loonheffingen en zelfs de vennootschapsbelasting zijn daarbij 'in beeld'. Dit geldt ook voor stichtingen die een onderneming drijven.